

8 goede(?)

rijm te maken. Het lijkt alsof zijn ~~gode~~ voorbeeld aanmerkelijke consequenties heeft gehad voor de ontwikkeling van de Nederlandse letterkunde sindsdien. De versvorm is namelijk in het Middelnederlands, Europees vergelijkend bezien, heel lang de dominante vorm gebleven, ook in de zakelijke genres van de historiografie en teksten over kennis en kunde. Terwijl die in Frans, Duits en Engels al heel vroeg in proza op perkament kwamen, bleef in het Nederlands de versvorm daarvoor het aangewezen format. Ook mist het Nederlands het poëtische debat dat elders zo fervent woedde en waarbij prozaïsten steevast de versvorm neersabelden als leugenachtig. Het zou heel wel aan Jacob van Maerlant te danken kunnen zijn dat de versvorm het in het Middelnederlands langer en sprekender heeft volgehouden. Hij had immers gedemonstreerd dat waarheid en rijm elkaar niet hoefden uit te sluiten, elkaar zelfs konden bevruchten. Met zijn tweesnijdende zwaard van *vraie rime* kapte hij een weg naar een berijmde vorm voor serieuze stof.

In de Nederlandse literatuurgeschiedenissen tot nu toe heeft Maerlant het meestal gedaan. Jonckbloet zag hem als de worgengel van zijn geliefde ridderroman, en Van Mierlo zei onomwonden dat hij het hele werk van Maerlant cadeau zou geven voor één lied van Hadewijch. Een literatuur die – in Van Mierlo's termen – vrijelijk 'in het rijk der schoonheid' had verkeerd, werd door Maerlant 'in de boeien der didactiek' geslagen. Nu moeten we hem niet van alle zwakke kanten willen vrijpleiten; soms zijn Maerlants verzen wel degelijk te waar om mooi te zijn. Maar per saldo kan men zijn historische rol veel positiever zien, en Maerlant als de man beschouwen die toen de ridderromans dreigden te verzanden in avonturenwoeker, de wereldlijke Nederlandse letterkunde op een nieuw spoor zette en aan publiek, collega's en establishment liet zien dat er met berijmde boeken in de volkstaal meer mogelijk was dan ^{alleen} enkel nog meer verhalen over queesten, ridders, jonkvrouwen en een incidentele vos. Dankzij misschien wel de meest prozaïsche dichter uit onze literatuurgeschiedenis werd de onderhoudende non-fictie in het Nederlands een feit, eerder dan in Frans, Duits en Engels.

De middeleeuwse Nederlandse letterkunde had in de Willem die de *Reynuert* maakte voor het eerst een Louis Paul Boon; in de Jacob van de *Spiegel historiaal* kreeg zij haar Geert Mak. Al met al was de Nederlandse literatuur in ^{geschiedenis} boekvorm op ~~schijn~~ ^{op} tussen 1200 en 1300 van nagenoeg non-existent tot een volwaardig fenomeen ^{volwassen} geworden, klaar voor een nieuwe fase in haar eeuwenlange toekomst.